

VIDRIĆEVA ANTIKA

Pjesnici uvijek više neizravno nego izravno definiraju svoj stav prema životu i zagonetkama ljudske duše, kad lirskim slikama i evokacijama oblikuju svoj doživljajni umjetnički svijet. U tom slučaju važniji je kvalitet njihove izražajne snage nego broj pjesama u njihovu opusu. Poezija, taj kruh života, kako ju je nazvao Baudelaire, očituje u svom konačnom izrazu svijesne i nesvijesne duhovne potrebe pjesnika i kolektiva u vremenu, kome oni pripadaju. Pjesničke erupcije, oblikovane umjetnički, stvaraju na neki način lirsku filozofiju, koja je u najboljih stvaralaca, uza sve to što naglašavaju i tamne strane svojih sukoba sa životom, ipak odraz stvaralačke radosti. Lirski stvaraoci, koji svojim djelom i poslije nekog vremena dokazuju, da su u svojoj suštini cjeloviti, otkrivaju više potomcima nego suvremenicima sjaj i snage svoje sugestivnosti. Ako je pjesnik čovjek, koji se sjeća onoga nepoznatog trenutka svoje vizije, i, ako ga ona neprekidno vodi u trajna emotivna stanja, onda ih mi upravo otkrivamo u određenim kontaminacijama, kad on u lirskim slikama spaja stvarnu sadašnjost sa svijetom svojih vizija. Pjesnici mogu s pomoću njih anticipirati budućnost. Njihov mikrokozam prelazi granice dostignuća jedne osamljene ličnosti, te oni postaju mistagozi na putovima, koji vode k ljepoti. Ovo je pogotovo obilježje pjesnika, koji svojim stvaralaštvom neprestano mogu izazivati ono neočekivano i uvijek ono svježje u emotivnom smislu. Takav je pjesnik bio Vladimir Vidrić.

U njegovim se malobrojnim pjesmama uz helenski osmijeh zrcali i gorčina njegovih dana. Matoš ga je ožalio tako, što ga je nazvao *Hiperionom*¹⁾ i na taj ga način neizravno povezao s Hölderlinom, pjesnikom, koji je stvorio svoj lirski pogled na antiku i izrazio se s pomoću toga kulturnog kruga vrlo plastično u cijelom svome djelu. Vidrić je uz to pjesnik, koji poslije Vojislavljevih i Kranjčevićevih dodira s antikom²⁾ izražava osebujno i odjelito svoje izvorne dodire.

Vidrićeve su simpatije bili klasični pisci, pa je u mnogim svojim pjesmama oživio antiku na moderan način³⁾, onako, kako se poslije njega, ali s različitim lirskim registrima u nju uživljavao R. M. Rilke. U tom pogledu mali Vidrićev opus pruža mnogo uvjerljivih dokaza o upornoj i trajnoj životvornosti pravoga humanizma, te nas može uvje-

¹⁾ A. G. Matoš, *Hyperions Tod* (30. IX. 1909), *Sabrana djela — Naši ljudi i krajevi* — sv. III, izd. Jug. Akademije (1955), s. 316—319, red. D. Tadijanovića.

²⁾ T. Smerdel, *Kranjčevićevi dodiri s antikom, Živa Antika*, VIII, 1958, str. 193 i d.

³⁾ A. Barac, *Vidrić*, Zagreb 1940, str. 120—121.

riti, da su nepresušni izvori žive antike. Njegove su pjesme takve tvorine, u kojima se osjeća, da je zahvatio još i problematiku svoga vremena⁴⁾, iako ju je stavio u drevni okvir. Svojim je djelom Vidrić u hrvatskoj lirici, na pragu XX. stoljeća, izvršio takav preokret, da je ta lirika u svojim najboljim ostvarenjima postala stvaran izraz potreba, koje su zahtijevale, da se krene novim putem.

Dok su mnogi isticali Vidrićevo klasično obrazovanje⁵⁾, drugi su mu, kao Matoš prigovarali, da se nije znao uživjeti u neko povijesno razdoblje, pa ni u antiku. Dučić točno tvrdi⁶⁾, kad kaže, da je imao historijsko osjećanje. Razumije se, da tu uvijek treba misliti na lirsko osjećanje uživljavanja u neke povijesne epohe.

Barac priznaje, da se u cijeloj njegovoj lirici opaža lično osjećanje života, ali da su staroklasični elementi više izvanjski rekviziti.⁷⁾ Ipak je potrebno objasniti, kakvo je i u čemu se sastoji Vidrićevo lirsko zaljezanje u antički kulturni krug. Jer, to njegovo oduševljenje za antiku nije bilo samo posljedica njegove naobrazbe. Ono je zaista samo prividno vanjski rekvizit, a sve drugo, što nam je umjetnički stvorio, govori o njegovoj ličnoj stvaralačkoj potrebi poniranja u taj svijet, koji nije morao uvijek biti neki *exodus* iz stvarnosti. Bila je to potreba i nužnost, koje je on osjećao, kad mu je srce zatreperilo i kad je osjetio, da će jedino tako moći otkriti smisao i izražajni oblik svoga stvaralaštva.

U klasičnim piscima, posebno u rimskim lirikama, u prvom redu u Katulu, Tibulu i Propertiju, Vidrić je osobito osjetio njihovu povezanost s prirodom, krajolikom, a tu je on neprestano nosio u svojoj duši. Ta ga je lirska srodnost doista još više potakla da ustraje u nesvijesnoj težnji, da se i sam slično izrazi. Ovome se pridružuju prilike i okolnosti iz njegova života,⁸⁾ a i činjenica, da je mogao čitati veliki izbor iz Anakreonta u Pavićevu prijevodu, objavljenom u *Vijencu*,⁹⁾ u kome je i sam Vidrić objavio svoje prve pjesme. Zatim su ugled Kranjčevićeve lirike i njezina umjetnička dostignuća utvrdili mišljenje Vidrića stvaraoaca, da je ono, što je slutio u svojim podsvijesnim dotirima s antikom, moguće i njemu izraziti.

Vidrićevo uronjavanje u antiku ima više aspekata, iako mu je lirsko djelo malo, pa se to odmah ne zapaža. Najprije, što je i prirodno, možemo uočiti neizravan aspekt—to je naobrazba i slikarska sklonost uživljavanja u epohu, koju je doživljajno vidio kroz maštu u klasicima, osobito lirikama. Tako su se iz toga aspekta razvila plastična imaginativna upijanja i ona oblikuju izravni aspekt. Taj malo po malo

⁴⁾ A. Barac, *cit. dj.*, str. 36.

⁵⁾ V. Lunaček u knjizi: *Vladimir Vidrić — pjesme pokojnikove popratio s uvodom o njegovu životu te bilješkama popunio*, Zagrabiae MCMXXIV, str. XXI. i d.

⁶⁾ J. Dučić, *Predgovor — Vladimir Vidrić* — izdanju pjesama V. Vidrića, Zagreb 1922, str. VII. i d.

⁷⁾ A. Barac, *cit. dj.*, str. 14. i Lunaček, *cit. izdanje pjesama*, str. XL i XLI.

⁸⁾ A. Barac, *cit. dj.*, str. 112. i d. kao i V. Vidrić, *Poesie, introduzione e traduzione a cura di Franjo Trogranić*, Roma 1955, str. V i X.

⁹⁾ Isp. *Vienac* 1869., gdje su Pavićevi prijevodi prema kritičkom izd. Maebius Gothe iz 1826.

jača i odvaja se iz lirske atmosfere klasika, da bi se pjesnik, oslobođivši se izravna utjecaja, oslonio samo na svoje vlastite izražajne mogućnosti.

Vezivanje Vidrićeva lirskog izraza s Horacijevim, kako je to učinio Lunaček,¹⁰⁾ nije uvjerljivo. Barac točno zapaža,¹¹⁾ da se ipak ne može izvoditi, da je oponašao Horacija, iako je u sebi nosio horacijevske elemente i da je koješta od njih ušlo u njegove pjesme. Zaista, sličnosti su malene, ali je sa svim tim Horacije mnogo pomogao Vidriću da uđe u atmosferu antičkog svijeta i da se sam izvorno izrazi. Vidrić je uz Horacijevu *Lirske pjesme* čitao i njegove *Satire* i *Epode*, u kojima je mogao naći mnogo uvjerljivih elemenata, kad je otkrio, da mu antički kulturni krug može biti dobar okvir za lirski izraz.

Ne bismo mogli točno prosuditi Horacijevu liriku i utjecaj njezine stvaralačke atmosfere na Vidrića, kad bismo je u velikom njenom dijelu označili kao umnu konstrukciju, kako to misli Barac.¹²⁾ To bi značilo ne prihvatiti lirsku spontanost, koja se doista krije u Horacijevu lirskom hermetizmu i u njegovoj lirskoj ravnoteži.

Životne su Vidrićeve prilike djelovale, da je on u jednom dijelu svoga stvaralaštva, osobito u pjesmama: *Mrtvac*, *Sjene*, *Plakat*, *Dva pejsaža* i *Adieu* na hermetски i katkada alegorijski način izrazio svoj tragični psihogram. Ipak, ja držim, da je Vidrić mogao naći više poticaja za svoje lirske izražaje u lektiri Katula, na koga ga je možda upozorio Maixner.¹³⁾ Katulova je lirika više pružala Vidrićevu lirskom temperamentu nego Horacijeva, pogotovo svojim stilom za njegove buduće intonacije. Svi su ti utjecaji naplavlivali Vidrićevu duhovnu oranicu, u kojoj je čekalo pjesnikovo lirsko zrno da jednoga dana proklija i osvane na suncu onakve lirske atmosfere, što mu je omogućila pjesničko uronjavanje u antiku. Njega je oduševljavao taj antički svijet, jer ga je zanosio u nestvarne vizije bivšeg života, privlačio ga je poput zagonetne Atlantide. Na taj je način Vidrić ušao u sferu povijesnog estetizma i s pomoću njega u nekim pjesmama neizravno analizirao moralno rastvaranje jednog dijela građanskog društva u Hrvatskoj krajem XIX i početkom XX stoljeća. Vidrićev na oko helenski osmijeh prodire izravnije i uvjerava stvarnije, da je umio uočiti one elemente iz antičkog života, u kome je već bila završena helenističko-rimska sinteza. Kao čovjek, koji je bio vremenski vrlo daleko od antičkog kulturnog kruga i kao lirik vizuelno slikarskog značaja, mogao se, bez pogibelji da izgubi stvaralačku ravnotežu, lako uživjeti u daleku prošlost. S pomoću ovakvog uživljanja u antiku, on je rješavao zamršenu problematiku svoga vremena. On je svoj subjektivizam pretežno raščlanjavao vizijama iz rimske prošlosti, a u jednoj se pjesmi, *Perun*, zaletio na homerski način u slavensku mitologiju.

¹⁰⁾ V. Lunaček u *cit. izd. Pjesama*, str. 88. za sličnost s Horacijem C. I, 9. Vidrićeve pjesme: *Plakat* i C II, 19 za pjesmu: *Pompejska sličica*.

¹¹⁾ A. Barac, *cit. dj.*, str. 103.

¹²⁾ *Cit. dj.*, str. 103.

¹³⁾ Isp. *Vienac* 1883, esej: *Pabirci po Catullu* uz prijevod *pj.*: II, III, V, VII, VIII, IX, XIII, LXX i XXI, str. 114, 128—132.

Vidrić u cijelom svom stvaralaštvu vidi realna čovjeka, bježi od apstrakcije i sklanja se kao Hölderlin u doživljaje spontano uokvirenih epizoda iz antičkog života. Tako su i nastale doživljajne preobrazbe, koje su tako reljefne u nekim pjesmama: *Na Nilu, Elije Glauko, Pomona, Coena* i *Silen*. One bi svakako bile izmakle peru pjesnika, da ih je htio ili nastojao označiti kao puko klasicističko izivljavanje.

U pjesnikovu lirskom stvaranju, kad dublje uđemo u njegov plastično izraženi lirski svijet, susrećemo ovakvu podjelu, bolje rečeno ovakve dvije karakteristike izražajnog stila. Prva se jasno očituje opisima iz antičkog života u pjesmama:¹⁴⁾ *Elij Glauko, Dva levita, Na Nilu, Scherzo, Pomona, Coena, Silen, Mentor i pjesnik, Pan*,¹⁵⁾ i *Ambrozijska noć*. Zatim možemo uočiti kombinaciju lirskih slika s antičkim dekorom i rekvizitima u pjesmama: *Jutro, Pompejanska sličica, U oblacima, Kipovi, Notturmo, Ex Pannonia*. Na trećem su mjestu strogo historijski motivi s naglaskom aktuelnosti, kao *Gonzaga, Romanca* i *Jezuiti*.

Druga je karakteristika Vidrićeva izražajnog stila u pjesmama bez povijesnih reminiscencija i uživljanja u tuđi okvir, posebno antički. Nju susrećemo u pjesmama: *Mrtvac, Bosket, Narodna, Plakat, Grieh, Adieu, Mrtva ljubav, Dvije parije, Putovah* i *Sjene*.

Prema tome, ove dvije karakteristike izražajnog stila otkrivaju i jasne tragove dvaju razvojnih lirskih putova, kojima je Vidrić koračao i tako u oblikovnom pogledu stvorio svoju izvornu lirsku fizionomiju. Obje te karakteristike tvore djelo s jedinstvenim lirskim očitovanjem. Iz spomenute prve izražajne karakteristike vidimo, da je pjesnik u antički svijet uronio i izrazio ga u *šesnaest* pjesama a slavenski *jednom*, dok su *tri* pjesme iz ostalog povijesnog okvira. Subjektivno ispovjedni naglasci čine ciklus od *dvanaest* pjesama. Prema tome, prevladuju pjesme s povijesnim okvirom.

U prvoj karakteristici izražajnog stila, u kome su evokacije iz antike, kao i u kombinacijama lirskih slika s antičkim dekorom, često otkrivamo, ali ne tako sugestivno i očito kao u drugoj, da su one pjesniku služile kao izraz ličnih doživljaja, stvarnih i pretežno bolnih. Pjesnik je uvijek klasične elemente oživljavao novim sadržajem i epizodama, koje, kao najbolji epigrami iz *Palatinske antologije*, otkrivaju više, nego što se čitaocu čini na prvi pogled. U tim je pjesmama helenska vedrina obojena blagom satirom, a po koji put sarkazmom.

Zanimljivo je, ako navedemo klasične rekvizite, koje susrećemo u Vidrićevim pjesmama. Oni, izdvojeni iz pjesama, ne govore mnogo, ali, pročitani u stihovima, iako su često obični, ipak govore o određenoj svježini, koju im je dao pjesnik.

Afrodita: nju pjesnik ne spominje izravno nego opisno u stihovima: *I ti, koj' sniš o divnoj, nagoj ženi. / Na tamno-modrom valu što se*

¹⁴⁾ Pjesme citiram prema izd.: Vidrić, *Pjesme*, Zora, Zagreb 1950, *Mala biblioteka* (48), priredio D. Tadijanović s esejem: *Vladimir Vidrić* od A. Barca.

¹⁵⁾ Isp. *Republika*, br. 10 (1951) i *Narodni list* (Zagreb) od 17. IV. 1955., gdje je tiskana pjesma *Pan* uz članak D. Tadijanovića: *Vidrić je svoje pjesme pisao*.

rodi — (U oblacima). *Ambrozijska noć*: u pjesmi: *Ambrozijska noć. Amfora*, rekvizit u opisu pjesme *Coena*. *Atena*: *Ovdje stoji statua Atene*, / *Uz nju dobra slika sove njene (Mentor i pjesnik)*. *Atenina sova*:... *Po mudrome slovu / Podadah za gusku Ateninu sovu (Mentor i pjesnik)*. *Augur*: *augurski haljetak (Mentor i pjesnik)*.

Bahantka: *Silena vodi Bahantka i pjeva (Silen)*. *Bogovi*: *A sjen moj pada kao plašt bogova (Plakat)*. *Bozi*, najvjerojatnije misli na *Erote (Kipovi)*.

Cato, rimski pisac: *Čitam, veli knjigu od Catona (Pomona)*. *Coena*, latinska riječ, da bi njom postigao atmosferu samog opisa.

Diana: *Bila je kao Diana, mrtva žena u mjesečastoj noći (Ex Panonia)*.

Elij Glauko, ime izmišljenog Rimljanina (*Elij Glauko*).

Flava: *I vidje se gospa Flava, / gdje na dvor preda me šeta (Ex Pannonia)*.

Gali: *Danas, radi pobjede nad Gali (Mentor i pjesnik)*.

Genij: *A po dršku geniji su nagi (pehar) (Elije Glauko)*.

Gracije: *Prazni, žarke kapljice kampanske / Starac Marcus Antoninus Drusus,* / *Za gracije, kako je već usus (Pomona)*.

Guske (kapitolinske): *I guske se u ophodu nose (Mentor i Pjesnik)*.

Grk, trgovac: *Dva trgovca Grka preko mora (Elije Glauko)*.

Haron: *I on me opaziv viknu / Kao kad Haron zove (Ex Pannonia)*.

Herkulanski: *Na balkonu vile herkulanske (Pomona)*.

Herkulski: *Iz prikrajka kradom pogledava / Na herkulsku leđa roba Clava (Pomona)*.

Jupiter: *Isluženi augur tremovnikom / Nosi žaru s Jupitera li-likom, / Danas, radi pobjede nad Gali, / Jupiteru žrtven krijes se pali (Mentor i pjesnik)*.

Juno: *A med njima stoje Zevs i Juno (Ambrozijska noć)*.

Kampanska kapljica, metafora za vrstu vina: *Na balkonu vile herkulanske / Prazni kapljice kampanske (Pomona)*.

Leviti: *A gledu ga s tavnih dveri / Dva levita veličajna (Dva levita)*.

Libija: *Od tuge pogibam, / Moje srce leti k libijskim kolibam... (Pomona)*.

Lukul: *I dat ću čašu od kristala, Lukul nema takova pokala (Elije Glauko)*.

Mag: *Dignuv na ruke ženu / Mag je na stube stao (Notturmo)*.

Memnonovi stupovi: *Dva kamen kipa / Pjevaju zoru (Na Nilu).....*

Mentor: u naslovu pjesme.

Nefris=*Nefretete*, faraonka: *Kraljica Nefris / miluje roba (Na Nilu)*.

Nimfe:... *S ljupkog se gaja / Bijele nimfe ozivlju (Pompejanska sličica)*; *Bile su plavojke Nymphe (Jutro)*; *Na njemu su nimfe urezane*=*pehar (Elije Glauko)*.

Nil, na više mjesta u pjesmi *Na Nilu*.

Ovid: *Čitam, veli, stihe od Ovida (Pomona)*.

Olymp: *U Olymp se zalijaše sjene (Ambrozijska noć)*.

Pan: *Pod dubom Pan leleče i kašljuca.... Sav bijel je Pan / Na pustu drumu (Pan) i Pan se ukaza s omašnim mijehom, te: A igra kolo naoko Pana (Jutro)*.

Pomona, ime rimske djevojke (*Pomona*).

Pompejanski u naslovu pjesme: *Pompejanska sličica*.

Rim: *Držeć svijetle ključe Rima* (Jezuiti).

Rob: *Elij Glauko ima robinjicu* (*Elij Glauko*). *Na grudih roba* / *Kraljica Nila*, *Kraljica Nefris miluje roba*, *Rob sanak sniva* (*Na Nilu*). *Iz prikrajka kradom pogledava* / *Na herkulska teđa roba Clava* (*Pomona*). *Crno grožđe robinje mu služe* (*Coena*). *I viknuh barbarskog roba i: A kad se on sagnu k robu* (*Ex Pannonia*).

Salamun: *Car Salamun bdi na logu* (*Dva levita*).

Satiri: — *Crni satiri* / *Rumenog ovna peku*. — — *A okol u kol skaču satiri* (*Pompejanska sličica*).

Selena: *Pomalja se blagi lik Selene* (*Ambrozijska noć*).

Senator: *Elij Glauko ima vjerovnika* / *Senatora starca raskošnika* (*Elij Glauko*).

Silena: *Silena vodi bahantka i pjeva* (*Silen*).

Sminthej: *Zlatnu liru uze lijepi Sminthej* = *Apolon* (*Ambrozijska noć*).

Thebe: *I Zevsu sam se poklonio bogu* / *S vijencem o čelu i s lirom iz Theba*. (*U oblacima*).

Zevs: *I Zevsu sam se poklonio bogu*; *A Zevs je divan bog*; *A med njima stoje Zevs i Juno* (*Ambrozijska noć*).

Među spomenutim rekvizitima ističe se riječ *rob* (*robinjica*) i re-ljefno pjesnikovo evociranje njihova stanja u pjesnama iz antičkog kruga. Uz to je pjesnik kao dekor upotrebio koji put neke latinske riječi i izraze. Ima ih nekoliko: *bene*: *Bene-ostat možeš...* (*Mentor i pjesnik*). *Ex* u naslovu pjesme *Ex Pannonia*. *Coena* za naslov pjesme. *Per aspera*: *Per aspera k zvijezdama češ doprijet* (*Mentor i pjesnik*). *Usus* = običaj, kao zgodnu rimu u pjesmi: *Pomona*.

Ostavimo po strani ovom prilikom subjektivno ispovjedni Vidrićev doživljaj, za koji smo rekli, da je vrlo važan za njegov lirski psihogram i naglasimo one elemente, koji su u njegovu lirskom izrazu izravno srodni antičkim pjesnicima. Ti su elementi osebujno izraženi u njegovim epitetima, kojima opisuje krajolik. U *Katula*, *Horacija*, a osobito u *Anakreonta* i u *t. z. Anakreontikama* ima izraza, koji plastično označuju sjaj, vedrinu, radost, a usko su povezani s krajolikom.¹⁶⁾ Slično je i u *Vidrićevoj* lirici. Riječi, koje označuju: *svijetlo*, *sjaj*, *radost*, *vedrinu* i slična vedra raspoloženja u *Vidrića* su doista u manjini prema izrazima, što znače tamne osjećaje i raspoloženja. Odnos je od prilike 108 vedrih izraza prema 169 izraza, koji označuju tamna raspoloženja. Ipak, u mnogim njegovim pjesmama vedri izrazi ostavljaju jači dojam i stvaraju posebna emotivno-sugestivna stanja. Još bismo mogli kazati, da se često izrazi svijetla i tame, međusobno rvu, a posljedica je uvijek plastično iscizelirana pjesma. Ako među tim pjesmama uzmemo neku iz antičkog kruga, onda ona, premda ima oblik fabule, ipak govori o pjesnikovu ličnom čuvstvu.¹⁷⁾ *Vidrić* se kao i *Sapfa* zanosio oblacima,

¹⁶⁾ Isp. V. Lunaček, *cit. izd. pjesama*, str. XL, gdje on nekritički kaže, da je *moderna literatura uvela opise kraja (pejsaža)*.

¹⁷⁾ Isp. *bilj.* 14 i *cit. Barčev esej* str. 75. i d.

vjetrom, stablima, cvijećem i vodom, koju spominje na mnogo mjesta. Tako su ti prirodni elementi, vječni čovjekovi suputnici i nadahnjivači njegova izraza, oni isti elementi, koje uz ljubav i vino susrećemo u njega i u klasika. Vidrić im je u oduševljenju dao nov pečat i jedinom izraza obnovio ono, što i danas u antičkoj lirici predstavlja životvornu ljepotu. Upivši dah antičkih lirika, naročito rimskih, pjesnik se stvaralački odvojio od svojih uzora i svoju ličnost transponirao, kao i Kranjčević u antički kulturni krug, ali je ipak ljubomorno sačuvao svoju ličnost.

Mnoge se njegove pjesme ne bi mogle shvatiti ni umjetnički doživjeti, ako se barem donekle ne poznaje atmosfera antičkog života. Pjesma *Elij Glauko*, u kojoj je evocirao portret lakomisljena Rimljanina i njegova vjerovnika, raskošnika senatora, svojom nam jednostavnom fabulom pruža dekompoziciju t. zv. višeg rimskog društva. Uz bogata vjerovnika nalaze se lakoumni Glauko, robinjica i trgovci. Nad svima lebdi lakomost, koja ih goni u amoralnu lakomisljenost. Kao da čitamo Horacijeve *Epode* (V i osobito XI) ili Salustija. Povežemo li ovu pjesmu s pjesmama: *Coena* i *Pomona*, onda dobijamo plastičan uvid u rimski društveni život, u kome je s jedne strane carevalo obilje i hedonističko gledanje na život, a s druge su bili sluge i robovi. Ipak se neki elementi i danas ponavljaju s obzirom na ljudske nagone kao u pjesmi *Pomona*, u kojoj Vidrić usporedno evocira buđenje razbludnosti u srcu bogate djevojke i tugu roba, koji čezne za svojom dalekom domovinom. Pjesnik u četvrtoj strofi spominje Ovidija, a to nije samo zbog rime, jer je on dobro poznao njegovo djelo *Ars amandi*. Pjesma *Coena* je naivna svojom fabulom u usporedbi sa spomenutom i više nas podsjeća na neki Heredijin sonet sa prizvukom Chenierove lirike. Zatim nas pjesme *Na Nilu*, *Dva levita* i *Scherzo* na sličan način uvode u atmosferu antičkog života na Istoku. Fabule i elementi su različiti, iako su neki nagoni naročito naglašeni. U njima se uz pohotu i lakomost javlja bolesni spleen. Pjesma *Ex Pannonia* ima uz antički okvir očit alegorijski prizvuk našega feudalnog razdoblja.

U drugu sferu idu pjesme: *Mentor i pjesnik*, koja i nije nego Vidrićevo sarkastično transponiranje vlastita doživljaja u antičku sferu, u kojoj je nadvladan heineovski utjecaj. *Pompejska sličica* može nam mnogo toga reći, ako želimo analizirati samo Vidrićevo stvaralaštvo, a onda i način, kako je on fantazijski sebi dočaravao antiku, osobito pojedine prizore, u kojima je sintetizirao svoje oduševljenje. Ta pjesma naliči na neki antički mozaik ili fresku na zidu u Pompejima. Sve je u pokretu, a opet poredano skladnom tehnikom u jednu cjelinu. Ona nas može još podsjetiti na slične varijante s antičkih vaza. U istom su pjesničkom stilu pjesme *Silen*, *Jutro* i *Pan*, dok se pjesme *U oblacima* i *Ambrozijska noć* odvajaju iz toga kruga svojim specifičnim sadržajem. Pjesma *Silen* u anakreontskom stilu završava u klonulu ritmu kao epigram iz neke zbirke epitafa ovako: „*Putniče, sustaj, ogledaj se, svrni, / Gle mjesec sja i tvoje se bijeli put!*“ — Ja mislim, da je najplastičniji Vidrićev doživljaj ljepotâ antičke lirike izvorno obojen i naslikan u pjesmi *Jutro*.

Tu je savršena kontaminacija zavičajnog krajolika s onim imaginarnim, što ga je stvorila antička mitologija, kad su bezimni tvorci raznih mitova nastojali, da s pomoću njih oduhove prirodne ljepote i da tako izraze umjetničku emotivnost. Te pjesme očito i jasno dokazuju, da je Vidrić pojedine fabule doživljavao kao slike, umetao u njih lirski dramati i onda im davao potpuno antički kolorit.

Osnovna intonacija u pjesmi *U oblacima* povezana je s vizijom antičkog religijskog vjerovanja u teomorfnost same prirode. Ovakvom shvaćanju same prirode Vidrić pridružuje svoje realno poimanje odnosa, koji postoji između pjesnikova zanosa i stvarnosti, na koju je kao čovjek upućen. U stihovima:

A Zevs je divan bog. Razgaljen sjedi.
Prsa su mu široka i gola
I bijel je kao starac. On dok zbori
Silnu glavu spušta ko od bola

susrećemo se s reminiscencijama poznatih Zeusovih poprsja iz antike. To ipak nije Fidijin Zeus, a ni onaj Homerov. Taj je Vidrićev Zeus nedohvatna stvarnost ljepota, izvorna pjesnikova kontaminacija prema nadahnuću, kome je izvor antička umjetnost. Pjesmi je Vidrić svojom vizijom dao homerski zamah i u jednom dahu ukazao na protivurjeđe, u koje upada stvaralac artist, a ne onaj, kome je život izvor i nadahnuće umjetničkog djela. Pjesma otkriva jedan aspekt Vidrićeva uronjavanja u antiku. Pjesme: *Perun* i *Ambrozijska noć*, iako pripadaju dvjema raznorodnim mitologijama, ipak su homerski intonirane. *Perun*, okružen oblacima, sjećanje je na Homerova Zeusa i Olimp, ali je temeljna intonacija izvorna. *Ambrozijska noć*, koja ide u red prvih objavljenih pjesama (1900), odražava doživljaj krajolika obasjana mjesecinom kroz prizmu homerske vizije noći na Olimpu u dvorovima bogova. Ona možda najbolje objašnjava Vidrićevu imaginativnu snagu, kojoj je uspelo ući u atmosferu antičke mitologije i dati joj nove prizvuke, koji su pjesnika izdigli iznad klasicističkog dekora.

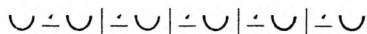
Faktura Vidrićevih pjesama nema na prvi pogled, s obzirom na metrički oblik, barem s formalne strane, osim u silabičnosti u nekim strofama i u nedosljednoj primjeni jamba u ponekim pjesmama, koje dočaravaju antiku, nikakve druge srodnosti s antičkom metrikom. Barac je proučio njegovu metriku,¹⁸⁾ iznio dobre karakteristike i točne rezultate. Ipak, htio bih nešto dodati, što mu je izmaklo, a obilježje je Vidrićeva oduševljenja za antičke pisce. Vidrić nije kao Kranjčević ili Tresić—Pavičić preuzeo nijednu strofu iz antičke metrike, a ni izravno heksametar, iako u pjesmama susrećemo ritmičke epske elemente. Ti su mahom preuzeti iz naše narodne poezije. Ipak se heksameterski ritam pojavljuje u pjesmi *Ex Pannonia*. On je osobita kombinacija, u kojoj se ritam našega narodnog pjesništva harmonički povezuje sa slobodnim heksameterskim ritmom, odjekom lektire klasičkih pisaca.

¹⁸⁾ A. Barac, *cit. dj.*, str. 70. i d.

Ovaj možemo osjetiti u spomenutoj pjesmi, ako spajamo ritam prvoga i drugoga stiha u svakoj strofi. Na to nas upućuje emotivno čitanje, koje se očituje pravilnim naglašavanjem riječi u stihovima. Ova pjesma u vanjskoj strukturi ima 11 strofa, od kojih je deset strofa po osam stihova, a jedna, četvrta ima 12 stihova, sve sa rimama *a b c b* u prvom kvatrenu a tako i u drugom. Svaka se strofa ritmički dijeli na dvije česti, dva kvatrena, koji su sadržajno i ritmički dvostihovno redanje samostalne jedinice, dok po dva stiha u svakom kvatrenu, povezani ritmički, daju heksametarском ritmu ovu shemu:

Podudarna je paralelnost ritma između jednoga i drugoga dijela u stihovima, dok se ritmička cezura gotovo uvijek javlja u sredini, t. j. na kraju prvoga stiha, iza kojega se nastavlja metrički ritam, slično kao i u prvom stihu. U sličnom su ritmičkom stilu i intonaciji, ako primijenimo opisanu ritmičku strukturu, pjesme: *Kipovi*, *Notturmo* i *Adieu*, u kojima su rime *a b c b*, ali u *Adieu* *a b c b d b*. U pjesmi *Plakat i Putovah* dosljedno je proveden akcentski ritam tako, da svaki stih počinje amfibraham, osim četvrtog u drugoj strofi, a iza njega slijede troheji. Shema je u trima strofama u svim stihovima, osim u spomenutome, ova:

Istu shemu susrećemo u pjesmi *Silen*, ali od 12 stihova samo u devet. Inače se amfibrah pojavljuje kao intonacijski ritam u prvome stihu i u drugim pjesmama (*Pompejanska sličica*, *Perun* i *Grijež*).

Ova dopuna o karakteristikama Vidrićeve metrike ipak nas upućuje na antičke lirike i dokazuje, da je on stvorio svoj lični ritam. Taj je bio uvjetovan i njegovom sklonošću i težnjom za stvaranjem novoga. Vidrić je nastojao povezati zvuk riječi sa slikarskim elementom, koji je dramatski prikazan. On nije kroz maštu vidio antički život, on je u njemu živio, a jer je zorno osluškivao pokrete i doživljaje, mogao ih je plastično izraziti. Sve je nastojao riješiti imaginativno lirskom slikom u riječi, jer se njegova stvaralačka mašta rodila u doživljaju antičke ljepote, ali se za izraz oplodila u domaćem pejzažu.

Vidrić ide u krug lirika, čija se neodoljiva magija poetske riječi ne može sputati ni obuzdati u svome zanosu i poletu.¹⁰⁾ On je, idući Kranjčevićevom stazom u svojim dodirima s antikom, samostalno ušao u taj vremenski daleki svijet i dočarao nam ga u jednom dijelu svoje lirike, za koju se u cjelini može reći, da je *θαυμαστόν τι χοῦμα*, ako od Strabona za ocjenu njegove lirike pozajmimo izraz, koji je taj oštroumni pisac upotrebio za Sapfinu liriku.

Zagreb.

Ton Smerdel.

¹⁰⁾ G. Krklec, *Pjesnik proljetnih oblaka*, *Narodni list* (Zagreb), 17. IV. 1955.

RIASSUNTO

L'ANTICHITÀ CLASSICA NELLA POESIA DEL V. VIDRIĆ

(In occasione del cinquantesimo anniversario della sua morte)

L'autore di questo saggio ha provato a fare una nuova interpretazione e spiegazione dell' influenza dell' antichità classica, specialmente della letteratura e mitologia greca e romana nella poesia del V. Vidrić (1875—1909), uno dei principali rappresentanti nella lirica croata moderna. In una dettagliata analisi della sua raccolta di poesie, della quale esiste anche una traduzione in italiano (*Vladimir, Vidrić, Poesie, introduzione e traduzione a cura di Franjo Trogranić*, Roma 1955) — l'autore ha dimostrato le nuove caratteristiche e assodato, che possiamo nella creazione artistica del Vidrić scorgere due aspetti. L'uno caratterizzano le poesie nelle quali il poeta croato tratta con maestria gli argomenti dell' antichità classica e l'altro con un registro delle varie esperienze liriche. Tutti i due portano la traccia fedele, quanto e documento doloroso della vita del poeta, anche ci danno un mezzo alla migliore comprensione della sua lirica. L'autore inoltre ha assodato, come i lirici romani, particolarmente Catullo, Orazio e Tibullo, tra i greci Anacreonte, hanno ispirato il suo amore innato per la lirica, dove il paesaggio ci impressiona e in tal modo crea un suggerimento speciale.
